

การบริหารความเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจไทย* Risk Management in Thai State-owned Enterprises

พรพิพัฒน์ แก้วกล้า**

ดร.อุทัย ตันละมัย***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจไทย จำนวน 55 แห่ง ที่มีการเปิดเผยข้อมูลผลการประเมินในระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ โดยเก็บข้อมูลคะแนนผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงและข้อมูลงบการเงินระหว่างปี 2547-2552 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระหว่างผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงและผลการดำเนินงานทางการเงินพบว่า ผลการประเมินการบริหาร ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับขนาดองค์กร และกำไรจากการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของผลการประเมินดังกล่าวระหว่างกลุ่มสาขา รัฐวิสาหกิจ

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง รัฐวิสาหกิจ ขนาดองค์กร และผลการดำเนินงาน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “มูลค่าของตัวชี้วัดด้านการบริหารความเสี่ยงต่อผลการดำเนินงานในรัฐวิสาหกิจไทย” ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประเภททุนองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นพื้นฐานต่อการพัฒนา

** อาจารย์ประจำสาขาการบัญชี คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

*** ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This research examines the results of risk management engagement of 55 Thai state-owned enterprises (SOEs), being disclosed in the Thai SOEs Performance Agreement Systems. Risk management scores and financial statement data during the year 2004-2009 were collected and analyzed for the relationships between risk

management assessment and financial performance of these SOEs. The results show that the level of risk management is positively related to the size and profit from operations. Also, different sectors of SOEs appear to differ in their engagement, thus, resulting in different levels of risk management scores.

Keyword : Risk Management, State-owned Enterprises, Enterprise Size, and Performance

1. บทนำ

รัฐวิสาหกิจไทยถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา (Li & Xia, 2008) เนื่องจากเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาโดยภาครัฐ และมีวัตถุประสงค์หลักในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน จัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่ประเทศ หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยเมื่อปี 2540 รัฐบาลได้มีเจรจาขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF (International Monetary Fund) ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องทบทวนการบริหารงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐวิสาหกิจให้มากขึ้น เพื่อลดภาระหนี้สินและต้นทุนในการบริหารงาน

การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management) เป็นระบบการบริหารงานสมัยใหม่ที่มีหลักในการให้ทุกคนในองค์กรร่วมมือร่วมใจในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สถานการณ์ความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งการบริหารความเสี่ยงนี้จะช่วยลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นและสร้างโอกาสในทางธุรกิจให้แก่องค์กรได้ ในปี 2547 กระทรวงการคลังจึงได้กำหนดให้รัฐวิสาหกิจนำการบริหารความเสี่ยงมาเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลด้านการบริหารจัดการองค์กรของรัฐวิสาหกิจ โดยมีกรอบในการประเมินผลเพื่อวัดระดับการบริหารความเสี่ยงตั้งแต่มีการบริหารความเสี่ยงน้อยมากไปจนถึงระดับที่มีการบริหารความเสี่ยงจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร คณะกรรมการประเมินผลดังกล่าวถือเป็นตัวชี้วัดการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจอย่างหนึ่งที่สามารถบ่งชี้ผลของการนำระบบการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรที่มีระดับแตกต่างกันไป รัฐวิสาหกิจที่มีการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมนั้นจะมีระดับการบริหารความเสี่ยงสูงกว่ารัฐวิสาหกิจที่ยังไม่มี

การบริหารความเสี่ยงหรือมีการบริหารความเสี่ยงแต่ยังไม่เป็นระบบ ซึ่งจากผลการวิจัยในอดีตได้พบว่าปัจจัยด้านขนาดองค์กร กลุ่มอุตสาหกรรม และผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงในองค์กร (Colquitt, Hoyt, & Lee, 1999; Boze, 2003; Andersen, 2006; Gordon, Loeb & Tseng, 2009; Hoyt & Liebenberg, 2010)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจในกลุ่มสาขาต่างๆ เพื่อศึกษาว่ารัฐวิสาหกิจใดที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารความเสี่ยง และมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ตลอดจนศึกษาปัจจัยด้านลักษณะองค์กรและผลการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจไทย

2. รัฐวิสาหกิจไทยกับระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจเป็นองค์กรที่รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ทั้งในทางตรงและทางอ้อม รัฐวิสาหกิจมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดหารายได้ขั้นพื้นฐานของประเทศ รวมถึงเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับภาคเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพด้านการเงินการคลังให้แก่ประเทศ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก (Li & Xia, 2008) ซึ่งรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่ได้ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน กว่า 50 ปี ปัจจุบันรัฐวิสาหกิจถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ และเป็นแหล่งการจ้างงานรายใหญ่ของประเทศ จากข้อมูลล่าสุดของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ ได้รายงานจำนวนรัฐวิสาหกิจ (ณ กันยายน 2553) ว่ามีจำนวน 58 แห่ง โดยแบ่งเป็นกลุ่มสาขาต่างๆ 9 สาขา ได้แก่ 1) สาขาพลังงาน 2) สาขาขนส่ง 3) สาขาสื่อสาร

4) สาขาสาธารณูปการ 5) สาขาอุตสาหกรรม 6) สาขาบริการ 8) สาขาสังคมและเทคโนโลยี และ 9) สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ 7) สาขาพาณิชย์และสถาบันการเงิน ดังแผนภาพ ก.

แผนภาพ ก. จำนวนรัฐวิสาหกิจ แบ่งตามกลุ่มสาขา

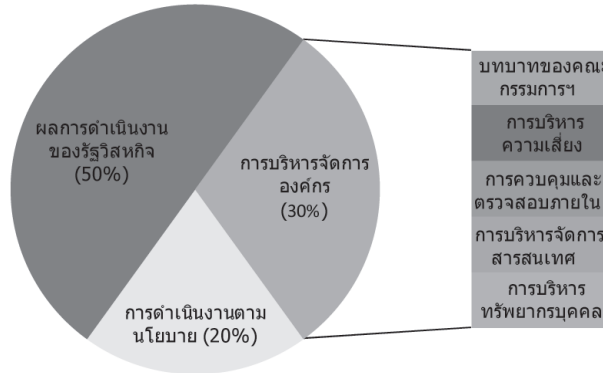

สาขาขนส่งเป็นสาขาที่มีรัฐวิสาหกิจในสังกัดมากที่สุดจำนวน 11 แห่ง รองลงมาคือ สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 8 แห่ง และสาขาสังคมและเทคโนโลยีจำนวน 7 แห่ง โดยจากรัฐวิสาหกิจทั้งหมดนั้น มีรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 5 แห่ง คือ 1) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 3) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 4) บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) และ 5) บริษัท ธนาकारกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่ถูกแปรรูปและจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้รัฐวิสาหกิจมีความสามารถในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น (Dewenter & Malatesta, 2001; Holz, 2002)

กระทรวงการคลังได้วางหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลและประเมินการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้รัฐวิสาหกิจมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อปี 2538 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการของระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ (Performance Agreement: PA) และได้มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ตามความเหมาะสม โดยนำระบบประเมินผลฯ รัฐวิสาหกิจมาใช้ครั้งแรก เมื่อปี 2539 โดยมีรัฐวิสาหกิจที่เข้าระบบประเมินผลฯ จำนวน 11 แห่ง ซึ่งจะมีรัฐวิสาหกิจเข้าระบบประเมินผลฯ เพิ่มขึ้นทุกปี จนปัจจุบันมีรัฐวิสาหกิจอยู่ในระบบประเมินผลฯ แล้วทั้งสิ้น 55 แห่ง¹

¹ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. 2553. ที่มาของระบบประเมินผล. แหล่งที่มา www.sepo.go.th วันที่เข้าถึง 30 กันยายน 2553.

แผนภาพ ข. โครงสร้างของระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ

โครงสร้างของระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ แบ่งออกเป็น 3 หมวดหลัก ได้แก่ หมวดการดำเนินงานตามนโยบาย (20%) หมวดผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ (50%) และหมวดการบริหารจัดการองค์กร (30%) ซึ่งเกณฑ์นี้ใช้สำหรับรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่ที่ไม่ได้จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ฯ (Non-listed SOEs) แต่รัฐวิสาหกิจที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ฯ (Listed SOEs) จะแบ่งเป็น 2 หมวดเท่านั้น คือ หมวดผลการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ (70%) และหมวดการบริหารจัดการองค์กรหรือเรียกว่า การกำกับดูแลกิจการ (30%) สำหรับการบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเกณฑ์การประเมินผลหนึ่งที่อยู่ในหมวดการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งได้กำหนดระดับ เพื่อสะท้อนการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจตั้งแต่ระดับน้อยมากจนถึงระดับที่มีการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ (1-5 คะแนน)

4. การบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงเป็นหลักการบริหารจัดการองค์กรอย่างหนึ่ง ที่เสริมให้องค์กรปฏิบัติงานตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ได้พยายามนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์กร (Colquitt, Hoyt & Lee, 1999; Hoyt & Liebenberg, 2010) รวมถึงรัฐวิสาหกิจไทยด้วย ดังที่กระทรวงการคลัง ได้กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีการบริหารความเสี่ยงในองค์กรเมื่อ 2547 และได้วางหลักเกณฑ์ในการประเมินผลด้านการบริหารความเสี่ยงเพื่อวัดระดับการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจไทย

The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission หรือ COSO และ PricewaterhouseCoopers LLP ได้ร่วมมือในการจัดทำแม่บทการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management-Integrated Framework) เมื่อปี 2547 (ค.ศ. 2004) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของ Enterprise Risk Management ไว้ว่า การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรหมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือของคณะกรรมการบริษัท ผู้บริหาร และพนักงานทุกคนในองค์กร ในการประยุกต์และวางแผนกลยุทธ์ทั่วทั้งองค์กร เพื่อระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อหน่วยงานในองค์กร โดยจะมีการบริหารความเสี่ยงจนถึงจุดที่ยอมรับได้ ด้วยความเชื่อมั่นที่

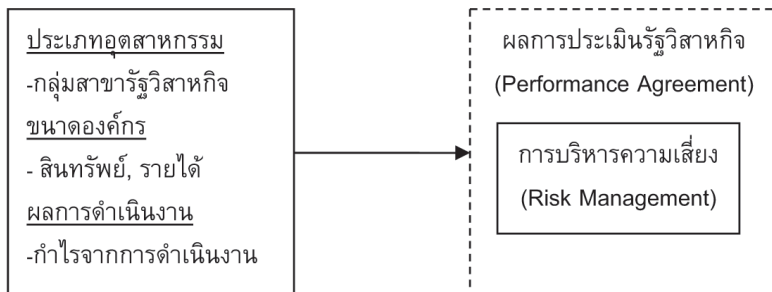
สมเหตุสมผลจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (COSO, 2004) ซึ่งการบริหารความเสี่ยงตามแนวคิดของ COSO นั้นมีองค์ประกอบทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) 3) การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) 4) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 5) การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response) 6) กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) 7) ข้อมูลและการสื่อสาร (Information and Communication) และ 8) การติดตามผล (Monitoring) อย่างไรก็ตาม กระบวนการบริหารความเสี่ยงในแต่ละองค์กร อาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในองค์กรนั้น

จากผลการวิจัยในอดีตพบว่าปัจจัยด้านขนาดขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร โดยองค์กรที่มีขนาดใหญ่จะมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรได้ดีกว่าองค์กรขนาดเล็ก (Colquitt, Hoyt, & Lee, 1999; Hoyt & Liebenberg, 2010) นอกจากนี้ ลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม ยังมีผลต่อการให้ความสำคัญกับความเสี่ยง เช่น สถาบันการเงินและธนาคาร จะให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงและเป็นผู้นำในการประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมอื่น (Basel II, 2004) ดังนั้น ขนาดขององค์กร การแข่งขันในอุตสาหกรรม และผลการดำเนินงานจึงเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Bozec, 2003; Beasley, Clune, & Hermanson, 2005; Andersen, 2006; Gordon, Loeb, & Tseng, 2009)

รัฐวิสาหกิจไทย จำนวน 35 แห่ง ได้เริ่มประยุกต์ใช้หลักการบริหารความเสี่ยงครั้งแรกเมื่อปี 2547 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลด้านการบริหารจัดการของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งล่าสุดปี 2551 มีรัฐวิสาหกิจเข้าระบบประเมินผลการบริหารความเสี่ยงแล้ว จำนวน 52 แห่ง² หลักเกณฑ์ในการประเมินผลการบริหารความเสี่ยงได้กำหนดเป็นด้านต่างๆ เช่น การจัดระดับของการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจว่ารัฐวิสาหกิจนั้นๆ มีระดับการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจตั้งแต่ระดับน้อยมาก (การกำหนดนโยบาย/กลยุทธ์ขององค์กรในการบริหารความเสี่ยง การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงในแต่ละประเภท) จนถึงระดับที่มีการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการ ซึ่งจะเป็เครื่องมือหนึ่งของการบริหารจัดการที่จะเพิ่มมูลค่าให้แก่รัฐวิสาหกิจได้ และกำหนดเกณฑ์วัดที่พิจารณาจากคะแนนถ่วงน้ำหนัก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ, 2553) ซึ่งผลคะแนนสุดท้ายที่ได้จากการประเมินผลจะมีคะแนนระหว่าง 1-5 คะแนน โดยคะแนนการบริหารความเสี่ยงนี้ จะถูกนำไปถ่วงน้ำหนักเป็นคะแนนส่วนหนึ่งของระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ (Performance Agreement, PA) ซึ่งมีผลคะแนนเต็ม 5 คะแนนเช่นเดียวกัน ดังนั้น การประเมินผลการบริหารความเสี่ยงจึงสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงในองค์กร ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยในอดีต พบว่า ปัจจัยด้านอุตสาหกรรม ขนาดองค์กร และผลการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยง (Colquitt ,Hoyt, & Lee, 1999; Boze, 2003; Beasley, Clune, & Hermanson,2005; Andersen, 2006; Gordon, Loeb, & Tseng, 2009; Hoyt & Liebenberg, 2010) ดังนั้น การวิจัยนี้ จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพ ค.

² สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. 2553. สรุปผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ ระหว่างปี 2547-2551. แหล่งที่มา www.sepo.go.th วันที่เข้าถึง 30 กันยายน 2553.

แผนภาพ ค. กรอบแนวคิดการวิจัย

ตามที่ สคร. ได้มีการแบ่งกลุ่มรัฐวิสาหกิจออกเป็นสาขาต่างๆ จำนวน 9 สาขานั้น เป็นการแบ่งกลุ่มเพื่อประโยชน์ต่อการวางนโยบายสนับสนุนของภาครัฐ (Lin & Germain, 2003) ดังนั้น การวิจัยนี้ จึงนำกลุ่มสาขาของรัฐวิสาหกิจเป็นตัวแทนของประเภทอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาว่ากลุ่มสาขาดังกล่าวมีผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ ยังนำปัจจัยด้านขนาดขององค์กรและผลการดำเนินงานมาเป็นตัวแปรที่นำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับผลการประเมินด้านบริหารความเสี่ยง เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างรัฐวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่และผลการดำเนินงานสูงจะมีผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงแตกต่างจากรัฐวิสาหกิจที่ขนาดเล็กและผลการดำเนินงานต่ำหรือไม่ ซึ่งผลจากการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาระบบการบริหารเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจต่อไป

5. วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้การศึกษาจากการสังเกต (Empirical Study) ที่ใช้การวิจัยเชิงประจักษ์โดยรวบรวมข้อมูลวิจัยมาจากแหล่งทุติยภูมิของรัฐวิสาหกิจไทยที่มีการเปิดเผยผ่านทางเว็บไซต์ ของ สคร. (www.sepo.go.th) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ รัฐวิสาหกิจที่เข้า

ระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจในแต่ละปีล่าสุด ณ ปี 2552 มีรัฐวิสาหกิจเข้าระบบประเมินผลฯ แล้วจำนวน 55 แห่ง จากรัฐวิสาหกิจทั้งหมด จำนวน 58 แห่ง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ กระจายทำการสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ เช่น กลุ่มสาขาวิสาหกิจ สินทรัพย์รวม ยอดขายรวม และกำไรจากการดำเนินงาน ระหว่างปี 2541-2552

ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนจากระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ คะแนนจากระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ หรือ PA (Performance Agreement) โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างปี 2539-2552 และคะแนนผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ เฉพาะการบริหารความเสี่ยง หรือ RM (Risk Management) โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างปี 2547-2552 คะแนนการประเมินผลทั้ง PA และ RM นั้น จะมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน

รอบปีของรัฐวิสาหกิจไทยส่วนใหญ่จะใช้รอบปีตามปีงบประมาณของภาครัฐ ยกเว้นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ฯ จะใช้รอบปีตามปีปฏิทิน

6. ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของรัฐวิสาหกิจ จากข้อมูลทางการเงินของรัฐวิสาหกิจ ณ ปี 2552 พบว่า สาขาการเงินเป็นกลุ่มรัฐวิสาหกิจที่มีขนาดสินทรัพย์รวมสูงที่สุดกว่า 3 ล้านล้านบาท ในขณะที่สาขาพลังงานเป็นกลุ่มสาขาที่มี

ยอดรายได้รวมสูงที่สุดกว่า 2 ล้านล้านบาท นอกจากนี้ยังพบว่ารัฐวิสาหกิจในสาขาพาณิชย์และบริการเป็นสาขาที่มีรายได้จากการดำเนินงานอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุด และมีรัฐวิสาหกิจบางแห่งมีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาลหลายล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรัฐวิสาหกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการบริการเชิงสังคม เช่น สาขาขนส่ง สาขาสังคมและเทคโนโลยี เป็นต้น

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางการเงินรัฐวิสาหกิจแบ่งตามสาขา ณ ปี 2552

สาขาวิสาหกิจ	จำนวน (แห่ง)	สินทรัพย์รวม (ล้านบาท)	รายได้รวม (ล้านบาท)	กำไรจากการดำเนินงานรวม (ล้านบาท)
1. พลังงาน	4	1,488,627.54	2,273,690.62	118,926.90
2. ขนส่ง	11	910,143.41	206,654.21	7,567.92
3. สื่อสาร	4	286,874.95	95,956.45	15,438.38
4. สาธารณูปการ	3	119,005.12	17,779.48	7,768.47
5. อุตสาหกรรม	5	38,250.49	54,895.75	7,396.32
6. เกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	7	71,504.01	14,597.08	1,081.05
7. พาณิชย์และการบริการ	4	32,878.87	7,163.48	359.42
8. สังคมและเทคโนโลยี	6	30,237.51	13,244.96	1,890.93
9. สถาบันการเงิน	9	3,446,909.55	182,624.66	29,322.27
รวม	53*	6,424,431.44	2,866,606.68	189,751.66

หมายเหตุ: *สคร. รายงานจำนวนรัฐวิสาหกิจ (ณ ก.ย. 53) จำนวน 58 แห่ง แต่สามารถรวบรวมข้อมูลทางการเงินได้จาก www.sepo.go.th จำนวน 53 แห่ง

ผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ จากผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ PA โดยภาพรวม พบว่า รัฐวิสาหกิจในกลุ่มสาขาพลังงานเป็นกลุ่มที่มีคะแนน PA โดยเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่สาขาพาณิชย์และบริการ และสาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติมีคะแนนเฉลี่ย PA น้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย PA ก่อนและหลังจากที่เริ่มนำการประเมินผลการบริหารความเสี่ยงมาใช้พบว่า สาขาพลังงานมีค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น 0.4325 คะแนน ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรม มีค่าเฉลี่ยลดลง 0.7791 คะแนน เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงพบว่า สาขาพลังงานและสาขาสถาบันการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 4.1248 และ 3.0135 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์โดยรวมแล้วพบว่าค่าเฉลี่ย RM ของรัฐวิสาหกิจ ระหว่างปี 2547-2552 มีค่าเท่ากับ 2.3897 คะแนน

ผลการประเมินรัฐวิสาหกิจที่ได้มีการเปิดเผยล่าสุด โดย สคร. เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2553 ได้รายงานคะแนนประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจปี 2552 อย่างเป็นทางการสำหรับรัฐวิสาหกิจจำนวน 35 แห่ง ที่ครอบคลุมกลุ่มสาขาต่าง ๆ เพียงจำนวน 6 สาขา (จาก 9 สาขา) ได้แก่ สาขาขนส่ง สาขาสาธารณสุข สาขาอุตสาหกรรม สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ สาขาพาณิชย์และบริการ และสาขาสังคมและเทคโนโลยี จากข้อมูลที่เปิดเผยนี้พบว่า รัฐวิสาหกิจที่มีคะแนนผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ PA สูงกว่า 4 คะแนน มีจำนวน 7 แห่ง ได้แก่ 1) การประปานครหลวง 4.7075 คะแนน 2) การประปาส่วนภูมิภาค 4.4747 คะแนน 3) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 4.4413 คะแนน 4) การทางพิเศษแห่งประเทศไทย 4.4357 คะแนน 5) บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด 4.2867 คะแนน 6) บริษัท ขนส่ง จำกัด 4.1051 คะแนน และ 7) องค์การเคหะกรรม 4.0614 คะแนน เมื่อวิเคราะห์คะแนนผลการประเมินการบริหารความเสี่ยง (RM) ปี 2552 เฉพาะรัฐวิสาหกิจในหกสาขาข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่มี

คะแนนอยู่ในระดับ 2-3 คะแนน และมีรัฐวิสาหกิจเพียง 2 แห่ง ที่มีคะแนนสูงกว่า 4 คะแนน คือ การประปานครหลวง 4.400 คะแนน และบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด 4.200 คะแนน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในปี 2552 นี้ ยังไม่ได้นับรวมรัฐวิสาหกิจอีก 3 สาขาที่ สคร. ยังไม่มีการรายงานผลคะแนนอย่างเป็นทางการ คือ สาขาพลังงาน สาขาสื่อสาร และสาขาสถาบันการเงิน

เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ ปี 2551 ที่มีการรายงานผลคะแนนครอบคลุมรัฐวิสาหกิจจำนวน 52 แห่ง ครอบคลุมทุกกลุ่มสาขา ในจำนวนนี้รัฐวิสาหกิจที่มีคะแนนผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ PA สูงกว่า 4 คะแนน มีจำนวน 15 แห่ง ได้แก่ 1) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) 4.8757 คะแนน 2) การไฟฟ้านครหลวง 4.8101 คะแนน 3) ธนาคารออมสิน 4.7825 คะแนน 4) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 4.7437 คะแนน 5) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 4.6156 คะแนน 6) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ 4.5432 คะแนน 7) การประปานครหลวง 4.5195 คะแนน 8) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 4.4341 คะแนน 9) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 4.3675 คะแนน 10) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 4.2708 คะแนน 11) บริษัท ขนส่ง จำกัด 4.2352 คะแนน 12) องค์การเคหะกรรม 4.1373 คะแนน 13) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด 4.0532 คะแนน 14) การประปาส่วนภูมิภาค 4.0204 คะแนน และ 15) โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง 4.0194 คะแนน โดยผลการประเมินในปี 2551 นี้ มีรัฐวิสาหกิจที่มีคะแนนการประเมินการบริหารความเสี่ยง (RM) สูงกว่า 4 คะแนน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) การไฟฟ้านครหลวง 4.6000 คะแนน 2) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) 4.4000 คะแนน 3) ธนาคารออมสิน 4.3000 คะแนน 4) การประปานครหลวง 4.1000 คะแนน และ 5) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด 4.1000 คะแนน

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยผลการประเมินรัฐวิสาหกิจโดยรวม (Performance Agreement, PA) และผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยง (Risk Management, RM)

สาขาวิสาหกิจ	คะแนนเฉลี่ยPA 2539-2546 (a)	คะแนนเฉลี่ยPA 2547-2552 (b)	ความแตกต่าง คะแนนค่าเฉลี่ย PA (c)= (b)-(a)	คะแนนเฉลี่ย RM 2547-2552 (d)
1. พลังงาน	4.1287	4.5612	0.4325	4.1248
2. ขนส่ง	3.5995	3.3123	-0.2872	2.4576
3. สื่อสาร	4.0931	3.5527	-0.5404	2.8988
4. สาธารณูปการ	3.4286	3.7942	0.3656	2.8971
5. อุตสาหกรรม	4.1103	3.3312	-0.7791	1.8425
6. เกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	-	2.8360	-	1.2954
7. พาณิชยกรรมและบริการ	3.2775	2.5374	-0.7401	1.3294
8. สังคมและเทคโนโลยี	3.8032	3.7147	-0.0885	1.9376
9. สถาบันการเงิน	3.6424	3.8858	0.2434	3.0135
รวม	3.7279	3.5019	-2.2260	2.3897

แหล่งที่มา : รวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) www.sepo.go.th

หมายเหตุ : -ค่าเฉลี่ยคำนวณจากผลรวมคะแนนและหารด้วยจำนวนปีที่แต่ละรัฐวิสาหกิจนั้นมีการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งในแต่ละปีจะมีจำนวนรัฐวิสาหกิจไม่เท่ากัน โดยจะมีจำนวนรัฐวิสาหกิจที่เข้าระบบการประเมินผลฯเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตาม ในปี 2552 ได้มีรัฐวิสาหกิจเข้าระบบการประเมินผลฯ แล้ว 55 แห่ง แต่ได้มีการรายงานผลคะแนนการประเมินผลอย่างเป็นทางการ เมื่อ 30 มีนาคม 2553 เพียงจำนวน 35 แห่ง

(a) จำนวนรัฐวิสาหกิจที่รายงานคะแนน PA ก่อนปี 2547 จำนวน 34 แห่ง (b) จำนวนรัฐวิสาหกิจที่รายงานคะแนน PA ตั้งแต่ปี 2547 ถึง 2552 จำนวน 54 แห่ง (c) คำนวณผลต่างของคะแนน PA เปรียบเทียบก่อนและหลังเริ่มมีการประเมินผลการบริหารความเสี่ยงเมื่อปี 2547 (d) จำนวนรัฐวิสาหกิจที่รายงานคะแนน RM จำนวน 54 แห่ง

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มสาขาวิสาหกิจและผลการประเมินรัฐวิสาหกิจด้านการบริหารความเสี่ยง จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการประเมินรัฐวิสาหกิจของกลุ่มสาขาวิสาหกิจทั้ง 9 สาขา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลคะแนนในกลุ่มสาขาต่างๆ ผลการวิเคราะห์พบว่าผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยง (RM) มีความแปรปรวนในกลุ่มสาขาต่างๆ ไม่เท่ากัน ($F = 16.333$, $p\text{-value} =$

0.000) เมื่อวิเคราะห์ผลความแตกต่าง (Mean Difference) ของแต่ละกลุ่มสาขา ดังตารางที่ 3 จากผลการวิเคราะห์โดยรวม พบว่า รัฐวิสาหกิจในสาขาที่แตกต่างกันจะมีผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงของสาขาพลังงานและสาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด (Mean Difference = -2.642 , $p\text{-value} = 0.000$) โดยสาขาพลังงานมีผลการประเมินด้านการ

บริหารความเสี่ยงมากกว่าสาขาเกษตรและทรัพยากร การบริการ (Mean Difference = -2.457, p-value = ธรรมชาติ รองลงมาคือ ความแตกต่างของผลการ 0.000) ประเมินรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงานและสาขาพาณิชย์และ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินรัฐวิสาหกิจในกลุ่มสาขาวิสาหกิจ

กลุ่มสาขา (Sector)	1	2	3	4	5	6	7	8
1. พลังงาน								
2.ขนส่ง	-1.328**							
3.สื่อสาร	-0.697*	0.630*						
4. สาธารณูปการ	-0.929**	0.399	-0.231					
5. อุตสาหกรรม	-1.765**	-0.436	-1.067**	-0.835**				
6. เกษตรและทรัพยากร	-2.642**	-1.313**	-1.944**	-1.713**	-0.877**			
7. พาณิชย์และบริการ	-2.457**	-1.128**	-1.759**	-1.527**	-0.692*	0.185		
8. สังคมและเทคโนโลยี	-1.974**	-0.645**	-1.276**	-1.045**	-0.209	0.667*	0.482	
9. สาขาสถาบันการเงิน	-0.814**	0.514*	-0.116	0.114	0.950**	1.781**	1.642**	1.160**

หมายเหตุ แสดงค่า Mean Difference (sector_t- sector_{t+1}), *p<0.05, **p<0.01

ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดองค์กรและผลการดำเนินงานกับผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยง จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation) โดยได้แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ทั้งแบบ Kendall's tau_b เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างขนาดองค์กร (สินทรัพย์ และยอดขาย) และ ผลการดำเนินงาน (กำไรจากการดำเนินงาน) กับผลการ ประเมินรัฐวิสาหกิจ (ผลการประเมินรัฐวิสาหกิจโดยรวม (PA) และผลการประเมินการบริหารความเสี่ยง (RM)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างขนาดองค์กร ผลการดำเนินงาน และผลการ ประเมินรัฐวิสาหกิจ

ตัวแปร	1	2	3	4	5
1. สินทรัพย์รวม (Total Asset)	1.000				
2. ยอดขายรวม (Sale)	0.625**	1.000			
3. กำไรจากการดำเนินงาน (Operation Profit)	0.414**	0.499**	1.000		
4. ผลการประเมินรัฐวิสาหกิจโดยรวม (PA)	0.338**	0.330**	0.319**	1.000	
5. ผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยง (RM)	0.542**	0.477**	0.431**	0.530**	1.000

*p<0.05, **p<0.01

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 พบว่า สินทรัพย์รวมและยอดขายรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการประเมินการบริหารความเสี่ยง (RM) อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.542 (p-value = 0.000) และ 0.477 (p-value = 0.000) ตามลำดับ และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างกำไรจากการดำเนินงาน (Operation Profit) กับผลการประเมินการบริหารความเสี่ยง (RM) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.431 (p-value = 0.000) นอกจากนี้ ผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยง (RM) และผลการประเมินรัฐวิสาหกิจโดยรวม (PA) ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.530 (p-value = 0.000)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงข้างต้นพบว่ารัฐวิสาหกิจในสาขาพลังงานและสาขาสถาบันการเงิน มีความโดดเด่นในการบริหารความเสี่ยงมากกว่าสาขาอื่นๆ และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดองค์กรและผลการดำเนินงานกับระดับคะแนนผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงอีกด้วย กล่าวคือ รัฐวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่และมีผลการดำเนินงานระดับสูง จะมีการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการมากกว่ารัฐวิสาหกิจที่มีขนาดเล็ก

อภิปรายผล

การบริหารความเสี่ยงถือเป็นบริบทใหม่ในการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยได้เริ่มนำมาใช้ในการบริหารงานเมื่อปี 2547 และเป็นเกณฑ์หนึ่งในระบบประเมินผลการดำเนินรัฐวิสาหกิจ (Performance Agreement) ซึ่งระบบดังกล่าวกำหนดขึ้นเพื่อเปลี่ยนการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจจากการควบคุมขั้นตอนเป็นการควบคุมผลงานของรัฐวิสาหกิจแทน และเพื่อมุ่งหวังปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของ

รัฐวิสาหกิจ จากผลการศึกษาในข้างต้นพบว่า รัฐวิสาหกิจมีแนวโน้มการบริหารความเสี่ยงที่ปรับตัวดีขึ้น โดยมีรัฐวิสาหกิจหลายแห่งที่มีการบริหารจัดการความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง เช่น การไฟฟ้านครหลวง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด การประปานครหลวง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นต้นแบบองค์กรที่สามารถนำหลักการบริหารความเสี่ยงมาประยุกต์ในองค์กรให้กับรัฐวิสาหกิจอื่นๆ โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจในสาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติและสาขาพาณิชย์และการบริการ ที่ยังมีผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ได้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มสาขาวิสาหกิจมีผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีต (Bozec, 2003; Gordon, Loeb & Tseng, 2009; Andersen, 2006) ดังเช่น สาขาลงงานที่มีผลคะแนนการบริหารความเสี่ยงดีกว่าสาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติและสาขาพาณิชย์และการบริการ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐวิสาหกิจสาขาลงงานมุ่งเน้นบริการเชิงพาณิชย์ ในขณะที่ สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติและสาขาพาณิชย์และการบริการนั้นเน้นบริการเชิงสังคม ซึ่งอาจมีแรงจูงใจต่างกัน เพราะรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการเชิงพาณิชย์ได้ผูกติดระบบประเมินผลฯ กับระบบแรงจูงใจไว้ด้วยกัน แต่รัฐวิสาหกิจที่ให้บริการเชิงสังคมไม่มี ดังนั้น อาจส่งผลกระทบต่อการตื่นตัวของผู้บริหารและพนักงานในการบริหารความเสี่ยง

ปัจจัยด้านขนาดองค์กรและผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการประเมินด้านการบริหารความเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจ กล่าวคือ รัฐวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่และมีความสามารถในการสร้างผลกำไรสูง จะมีผลคะแนนการบริหารความเสี่ยงสูงกว่ารัฐวิสาหกิจที่มีขนาดเล็กและผลการดำเนินงานต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีต (Colquitt, Hoyt, & Lee, 1999;

Gordon, Loeb, & Tseng, 2009; Hoyt & Liebenberg, 2010) ปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมด้านงบประมาณในการลงทุนการบริหารความเสี่ยง เนื่องจากรัฐวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่และมีกำไรสูงย่อมมีความสามารถในการจัดหาทรัพยากรต่างๆ การควบคุม และการกระจายอำนาจ เพื่อประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรมได้ดีกว่ารัฐวิสาหกิจขนาดเล็ก (Lix & Germain, 2003) เพราะการบริหารความเสี่ยงเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง (Sadgrove, 1996) ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการตรวจสอบ (Cost of auditor) ต้นทุนในการดูแลรักษา (Cost of preventative maintenance) ต้นทุนในการจ่ายเงินเดือนให้กับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ตลอดจน การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้บริการที่ปรึกษาจากภายนอกองค์กร ดังนั้น รัฐวิสาหกิจที่มีขนาดเล็ก รัฐวิสาหกิจที่มีผลขาดทุนในการดำเนินงาน หรือรัฐวิสาหกิจยังต้องรับเงินสนับสนุนรายได้จากภาครัฐ อาจมีข้อจำกัดในการลงทุนในระบบด้านการบริหารความเสี่ยง ดังนั้น หากต้องการส่งเสริมให้มีการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ หน่วยงานภาครัฐอาจต้องเข้ามามีบทบาทด้านการลงทุนในการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาด้านต่างๆ ตลอดจนวางมาตรการในการส่งเสริมให้เหมาะสมกับสาขาวิสาหกิจที่ต่างกันและเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ในการบริหารความเสี่ยงจากรัฐวิสาหกิจต้นแบบไปสู่รัฐวิสาหกิจอื่นๆ เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจเป็นระบบและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

รัฐวิสาหกิจไทยถือว่าอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการบริหารความเสี่ยง ซึ่งจากผลการศึกษาี้ อาจกล่าวได้ว่า มีรัฐวิสาหกิจไทยเพียงไม่กี่แห่งที่มีกำลังจะก้าวเข้าสู่การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในเชิงบูรณาการอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่และมีความสามารถในการดำเนินงานค่อนข้างสูง มีความพร้อมด้านเงินทุนและทรัพยากรบุคคล ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะขององค์กรที่มีผลต่อระดับการบริหารความเสี่ยงที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของคะแนนจากผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านกลุ่มสาขาวิสาหกิจ ขนาดองค์กร (เช่น สินทรัพย์ ยอดขาย) และผลการดำเนินงาน (เช่น กำไรจากการดำเนินงาน) มีความสัมพันธ์กับผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น ในอนาคตควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยง เช่น การสนับสนุนของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างองค์กร ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (Kleffner, Lee, & McGannon, 2003; Beasley, Clune, & Hermanson, 2005) ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนทั่วไป เพื่อเทียบเคียงตัววัดผลในการบริหารความเสี่ยงกับหน่วยงานอื่นๆ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร (Carreno, Cardona, & Barbat, 2004) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงในรัฐวิสาหกิจไทยให้มีความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (2553). เอกสารเผยแพร่ การบริหารจัดการองค์กร: การบริหารความเสี่ยง. แหล่งที่มา www.sepo.go.th.
- Andersen, T.J. (2008). The performance relationship of effective risk management: Exploring the high-specific investment rationale. **Long Range Planning**, **41**, 155-176.
- Ahuja, G.& Majumdar, S.M. (1998). An assessment of the performance of Indian state-owned enterprise. **Journal of Productivity Analysis**, **9(2)**, 113-132.
- Basel II, (2004). International convergence of capital measurement and capital standards: A revise framework. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland. Retrieved from <http://www.bis.org./press/p040626.htm>.
- Beasley, M.S., Clune, R.,& Hermanson, D.R. (2005). Enterprise risk management: an empirical analysis of factors associated with the extent of implementation. **Journal of Accounting and Public Policy**, **24**, 521-531.
- Bozec, R. (2003). The impact of the corporatization process on the financial performance of Canadian state-owned enterprises. **International Journal of Public Sector Management**, **16(1)**, 27-47.
- Carreno, M.L.; Cardona, O.D.; and Barbat, A.H. 2004. Evaluation of the risk management performance. Retrieved from www.unisdr.org/HFdialogue/download/tp1-Evaluation-risk-management-performance1.pdf.
- Colquitt, L.L., Hoyt, R.E., & Lee, R.B. (1999). Integrated risk management and the rate of the risk manager. **Risk Management and Insurance Review**, **2**, 43-61
- COSO. (2004). Enterprise risk management - Integrated framework: Executive summary, Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, Retrieved from www.coso.org/ERM-IntegratedFramework.htm.
- Dewenter, K.L.,& Malatesta, P. H. (2001). State-owned and privately owned firm: an empirical analysis of profitability, leverage, and labor intensity. **The American Economic Review**, **91(1)**, 320-334.
- Gordon, L.A., Loeb, M.P., & Tseng, C. (2009). Enterprise risk management and firm performance a contingency perspective. **Journal of Account. and Public Policy**, **28**, 301-327.
- Holz, C.A. (2002). Long live China's state-owned enterprises: Deflating the myth of poor financial performance. **Journal of Asian Economics**, **13(4)** 493-529.

- Hoyt, R.E., & Liebenberg, A.P. (2010). The value of enterprise risk management. <http://ssrn.com/abstract=1440947>
- Kleffner, A.E., Lee, R.B., & McGannon, B. (2003). The effect of corporate governance of the use of enterprise risk management: Evidence from Canada. **Risk Management and Insurance Review**, **6**(1): 53-73.
- Li, S.,& Xia, J. (2008). The roles and performance of state firms and non-state firm in China's Economic Transition. **World Development**, **36**(1), 39-54.
- Lix, X.,& Germain, R. (2003). Organizational structure, context, customer orientation, and performance: lesson from Chinese state-owned enterprises. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/smj.348/pdf>.
- Sadgrove, K. (1996). **The complete guide of business risk management**. Gower Publishing Limited.

ภาคผนวก

ตารางสรุปข้อมูลทางการเงิน (หน่วย : ล้านบาท) และคะแนนผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ

No.	ชื่อรัฐวิสาหกิจ	ข้อมูลทางการเงิน			คะแนนผลการประเมิน	
		สินทรัพย์รวม เฉลี่ย (2541-2552)	ยอดขายรวม เฉลี่ย (2541-2552)	กำไรจากการ ดำเนินงาน (2541-2552)	Performance Agreement (2547-2552)	Risk Management (2547-2552)
สาขาพลังงาน						
1	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	384,797.37	257,010.42	28,504.70	4.2596	3.9500
2	การไฟฟ้านครหลวง	103,787.01	105,982.54	6,347.85	4.3593	4.3600
3	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	197,536.14	186,830.62	9,876.29	4.1436	3.9400
4	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)	364,663.69	894,037.95	49,674.31	4.7383	4.2491
สาขาขนส่ง						
5	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย	165,103.46	4,800.59	1,868.50	3.8851	3.6167
6	การรถไฟแห่งประเทศไทย	79,515.94	8,330.87	(2,314.34)	2.9039	1.5500
7	การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย	88,818.06	127.49	(1,010.98)	3.5762	3.0000
8	องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	4,629.78	6,686.59	(433.17)	3.3021	2.6250
9	บริษัท ขนส่ง จำกัด	3,682.72	3,239.92	177.08	3.3556	2.3667
10	การท่าเรือแห่งประเทศไทย	23,922.72	6,686.26	2,055.10	3.7683	2.6833
11	บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด	291.03	243.76	11.50	1.8377	1.0000
12	บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)	85,872.50	13,164.56	6,439.29	3.8419	2.3000
13	บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	204,324.38	151,798.79	15,848.00	3.9549	2.7833
14	บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด	26,862.54	3,598.49	113.12	4.2630	4.1083
15	สถาบันการบินพลเรือน	751.01	275.89	(34.61)	2.7016	1.0000
สาขาสื่อสาร						
16	บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)	253,026.47	54,547.46	16,638.56	3.6618	3.4200
17	บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)	68,502.59	23,681.36	5,546.03	3.8651	3.2100
18	บริษัท โพรเซสซิงไทย จำกัด	16,545.16	13,979.24	459.69	4.0578	2.5400
19	บริษัท อสมท จำกัด(มหาชน)	6,713.36	2,583.34	732.43	3.6601	2.4250
สาขาสาธารณสุข						
20	การประปานครหลวง	52,558.42	11,951.27	7,145.58	4.2861	4.0467
21	การประปาส่วนภูมิภาค	45,461.65	9,089.82	928.96	4.1553	3.2167
22	องค์การจัดการน้ำเสีย	46.00	48.96	(14.82)	2.8425	1.6250
23	การเคหะแห่งชาติ	46,233.20	2,631.51	956.68	3.4780	2.7000
สาขาอุตสาหกรรม						
24	โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง	20,625.17	42,850.68	5,495.75	3.8669	2.7750
25	โรงงานไฟ กรมสรรพสามิต	272.38	302.21	120.88	3.6375	2.4100
26	องค์การสุรา กรมสรรพสามิต	887.54	422.04	72.87	3.1487	1.0000
27	บริษัท ผู้กรุงเทพ จำกัด	203.17	117.54	1.11	3.2168	1.3125
28	โรงพิมพ์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	266.04	131.11	8.95	3.0664	1.4500
29	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	14,156.26	3,073.28	1,029.02	4.2906	2.9500
สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ						
30	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	3,002.81	1,139.51	89.74	3.2545	1.9125
31	องค์การสวนพฤกษศาสตร์	511.18	58.70	(46.37)	3.5789	1.0000
32	องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย	1,092.23	2,831.83	1,623.82	2.5135	1.0000
33	องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	12,147.48	963.80	(148.52)	2.1423	1.0000
34	องค์การสะพานปลา	935.19	885.55	(34.19)	2.5651	1.1600
35	สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง	6,665.90	3,194.54	(1,927.68)	N/A	N/A
36	องค์การสวนยาง	598.93	519.24	(59.56)	2.9617	1.7000

แหล่งที่มา: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (www.sepo.go.th) และเว็บไซต์ของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง

N/A หมายถึง ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้

ภาคผนวก (ต่อ)

ตารางสรุปข้อมูลทางการเงิน (หน่วย : ล้านบาท) และคะแนนผลการประเมินรัฐวิสาหกิจ

No.	ชื่อรัฐวิสาหกิจ	ข้อมูลทางการเงิน			คะแนนผลการประเมิน	
		สินทรัพย์รวมเฉลี่ย (2541-2552)	ยอดขายรวมเฉลี่ย (2541-2552)	กำไรจากการดำเนินงาน (2541-2552)	Performance Agreement (2547-2552)	Risk Management (2547-2552)
	สาขาพาณิชย์และบริการ					
37	สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล	22,335.85	4,443.12	853.50	3.3039	1.7300
38	องค์การตลาด	239.08	868.68	3.76	1.8331	1.0000
39	องค์การคลังสินค้า	932.18	885.83	(87.18)	2.3799	1.2583
40	บริษัท สหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด	278.17	20.64	52.75	N/A	N/A
	สาขาสังคมและเทคโนโลยี					
41	สำนักงานธนาคุณเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	4,085.84	363.51	210.57	3.6389	1.4600
42	การกีฬาแห่งประเทศไทย	3,973.32	633.29	(662.12)	3.7182	2.1300
43	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	2,886.81	285.20	(461.44)	3.2357	2.1917
44	องค์การสวนสัตว์	1,972.12	338.25	(86.12)	3.7265	1.7300
45	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	1,668.52	267.70	(474.75)	4.1791	2.7750
46	องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ	1,174.28	117.24	(75.74)	3.6135	1.1100
47	องค์การเภสัชกรรม	6,714.99	4,543.91	789.73	3.6699	2.1667
	สาขาสถาบันการเงิน					
48	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	1,150,986.94	56,861.46	11,120.72	3.8617	2.8833
49	ธนาคารออมสิน	558,573.44	33,110.13	10,702.31	4.4982	3.9933
50	ธนาคารอาคารสงเคราะห์	446,658.11	25,394.30	3,608.44	4.2866	3.7060
51	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	395,077.98	29,780.29	2,035.28	4.3593	3.5200
52	ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย	57,548.03	3,492.37	531.21	3.4973	2.8500
53	ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย	36,462.95	1,989.05	(857.00)	3.4962	2.6800
54	บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย	2,622.61	135.57	(3.97)	2.5842	1.8750
55	บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม	5,529.55	523.79	(66.04)	3.7317	2.6000
		90,631.46	36,034.04	3,325.01	3.5237	2.4159

แหล่งที่มา: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (www.sepo.go.th) และเว็บไซต์ของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง
N/A หมายถึง ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้